

C/2024/3977

25.6.2024.

Objava zahtjeva za registraciju naziva u skladu s člankom 50. stavkom 2. točkom (b) Uredbe (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode

(C/2024/3977)

Nakon ove objave tijela države članice ili treće zemlje ili fizička ili pravna osoba s legitimnim interesom koja ima poslovni nastan ili boravište u trećoj zemlji mogu Komisiji podnijeti postupak prigovora u roku od tri mjeseca od datuma ove objave u skladu s člankom 17. Uredbe (EU) 2024/1143 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽¹⁾.

SPECIFIKACIJA PROIZVODA ZA ZAJAMČENO TRADICIONALNI SPECIJALITET

„SENENO MESO”

EU br.: TSG-SI-02988 – 23.8.2023.

Država članica ili treća zemlja: Slovenija

1. **Naziv koji je potrebno upisati u registar**

„Seneno meso”

2. **Vrsta proizvoda**

Razred 1.1. Svježe meso (i nusproizvodi klanja)

3. **Razlozi za registraciju**

3.1. *Riječ je o proizvodu*

- čiji način proizvodnje, prerada ili sastav odgovaraju tradicionalnoj praksi za taj proizvod odnosno hranu,
- koji se proizvodi od sirovina ili sastojaka koji se tradicionalno upotrebljavaju.

Način proizvodnje „senenog mesa” biljojeda (meso životinja koje se hrane sijenom) najstariji je način proizvodnje mesa koji se temelji na izvornim uzgojnim praksama, odnosno na povratku tradicionalnoj ishrani. U prošlosti su životinje pasle tijekom vegetacijskog razdoblja, a zimi su se hranile sijenom pripremljenim ljeti na livadama. Hrana za životinje mogla se skladištiti samo u suhom stanju, a ne fermentirana kao u određenim današnjim postupcima konzerviranja hrane. Za proizvodnju mesa nisu se upotrebljavale genetski modificirana hrana ni životinje.

3.2. *Riječ je o nazivu*

- koji se tradicionalno upotrebljava za označivanje specifičnog proizvoda,
- koji opisuje tradicionalna svojstva ili specifična svojstva proizvoda.

Kvalitetno krmivo, sijeno („seno”), bilo je i još uvijek jest neophodno za proizvodnju „senenog mesa”. Suši se na trajnim i obrađenim livadama, ali se, kako bi se postigla bolja kvaliteta ili smanjili rizici od vremenskih nepogoda, može sušiti i u sušionicama. Najstariji uređaj za sušenje vjerojatno je „kozolec” koji se spominje od 1558. U jednom od važnih spomena „kozolca” iz 1822. naglašava se njegova funkcija sušenja sijena radi ishrane domaćih životinja. Ti navodi potvrđuju upotrebu sijena kao tradicionalnog krmiva i raširenost te vrste tehnologije u velikom dijelu Europe.

⁽¹⁾ Uredba (EU) 2024/1143 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. travnja 2024. o oznakama zemljopisnog podrijetla za vino, jaka alkoholna pića i poljoprivredne proizvode, te zajamčeno tradicionalnim specijalitetima i neobveznim izrazima kvalitete za poljoprivredne proizvode, izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013, (EU) 2019/787 i (EU) 2019/1753 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1151/2012 (SL L, 2024/1143, 23.4.2024., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1143/oj>).

4. Opis

- 4.1. Opis proizvoda na koji se odnosi naziv iz točke 1., uključujući njegova glavna fizikalna, kemijska, mikrobiološka ili organoleptička svojstva koja dokazuju njegov specifičan karakter

Goveđe meso, meso malih preživača i meso kopitara u skladu sa zakonodavstvom na snazi.

- 4.2. Opis metode proizvodnje proizvoda na koji se odnosi naziv iz točke 1. koje se proizvođači moraju držati, uključujući, prema potrebi, prirodu i svojstva upotrijebljenih sirovina ili sastojaka i metodu pripreme proizvoda

Goveđe meso, meso malih preživača i meso kopitara koje se naziva „seneno meso” razlikuje se od običnog mesa tih vrsta životinja zbog posebnog postupka proizvodnje opisanog u ovoj točki.

„Seneno meso” goveda, malih preživača i kopitara proizvodi se prema tradicionalnim postupcima proizvodnje. Obilježavaju ih zabrana upotrebe fermentiranog krmiva (kao što su silažno krmno bilje, zrnje siliranih žitarica, okrugle bale omotane folijom itd.) i zabrana upotrebe životinja i hrane za životinje koje su u skladu sa zakonodavstvom na snazi klasificirane kao „genetski modificirane”.

Da bi se proizvelo „seneno meso”, sve jedinke stada trebaju se voditi na ispašu kad god to uvjeti dopuštaju. Tijekom vegetacijskog razdoblja ispaša treba trajati najmanje 120 dana godišnje.

Ako uvjeti ispaše to ne dopuštaju, od obveze ispaše može se odstupiti. Odstupanje od obveze ispaše treba obrazložiti. Može se obrazložiti prekomjernom rascjepkanošću čestica, njihovom veličinom, nagibom i udaljenošću, zabranom ispaše s obzirom na područje poljoprivrednog gospodarstva na kojem ispaša nije dopuštena te kombinacijom tih čimbenika. Ako ispaša nije moguća, uzgajane životinje ne smije se vezati te ih treba uzgajati u uvjetima koji im omogućuju neograničeno kretanje. Pojam neograničenog kretanja ocjenjuje se ovisno o zatvorenom prostoru navedenom u tablici 1.

Tablica 1.

Goveda	Zatvoreni prostor (neto površina na raspolaganju životinjama)	
	minimalno žive vage (kg)	m ² /grlo
	do 100	1,5
	do 200	2,5
	do 350	4,0
	više od 350	5
Mliječne krave		6
Bikovi za rasplod		10
Ovce		1,5
Janjad		0,35
Koze		1,5
Kozlići		0,35
Kopitari za rasplod i za tov	do 100	1,5
	do 200	2,5
	do 350	4,0
	više od 350	5

Životinje se prije klanja u razdoblju ispaše smiju držati u staji najdulje 30 dana.

Sadržaj suhe tvari u voluminoznom krmivu na godišnjoj razini treba biti veći od 70 %. Postotak suhe tvari u krmivu izračunava se na godišnjoj razini za poljoprivredno gospodarstvo.

Na gospodarstvu sve životinje iste kategorije (goveda, mali preživači, kopitari) moraju biti uzgojene u skladu sa zahtjevima iz ove specifikacije.

- a) U slučaju da se druge životinjske vrste ne uzgajaju ili ne mogu uzgajati u skladu s pravilima za proizvodnju „senenog mesa” jer nisu navedene u specifikaciji, životinje i hranu za životinje na gospodarstvu treba pravilno odvojiti i evidentirati. Zabrana skladištenja i proizvodnje bala omotanih folijom, silaže i fermentiranog krmiva primjenjuje se na cjelokupno poljoprivredno gospodarstvo, čak i ako se sve životinjske vrste ne uzgajaju u skladu s pravilima primjenjivima na takozvano „seneno meso”.
- b) Ako se u postrojenju za preradu „senenog mesa”, koje je uključeno u postupak certificiranja, proizvode i drugi proizvodi, potrebno je osigurati odvojeni prijem i skladištenje certificiranih sirovina od ostalih sirovina. U tom slučaju proizvodnju prehrambenih proizvoda od „senenog mesa” treba prostorno ili vremenski odvojiti te poduzeti sve mjere kako se sirovine ne bi pomiješale ili zamijenile.
- c) Ako aktivnost prerade ili dio te aktivnosti obavlja podizvođač koji nije certificiran, potrebno je sklopiti pisani sporazum. Potrebno je zajamčiti sljedivost certificiranih životinja ili sirovina i omogućiti nadzor nad provođenjem aktivnosti. Opseg nadzora utvrđuje certifikacijsko tijelo s obzirom na opseg delegiranih aktivnosti. Ako je podizvođač certificiran u skladu s ovom specifikacijom, nadzor njegovih aktivnosti nije potreban.

Dopuštena krmiva

- Suho voluminozno krmivo: sijeno, sušena lucerna, sušena djetelina...
- Zeleno voluminozno krmivo: paša, trava, lucerna, djetelina, uljana repica, žitarice, kukuruz, lišće šećerne repe...
- Korjenaste poljoprivredne kulture: stočna repa, repa, stočna koraba, stočna mrkva...
- Slama različitih poljoprivrednih biljnih vrsta (neprerađena ili nasjeckana).
- Svježe livadno krmivo.
- Sušene žitarice (kukuruz, ječam, zob, pšenoraž, pšenica, raž itd.), sušena pulpa cikle, sušeno pivarsko zrnje, suhi nusproizvodi industrije šećera i prerade žitarica te druga sušena krmiva dostupna u prodaji (kao što su mekinje, granulirana lucerna itd.).

Životinje pasu tijekom vegetacijskog razdoblja, a zimi se uglavnom hrane suhim voluminoznim krmivom.

Kao dopunska ishrana dopuštene su svježe kupusnjače, kukuruz, žitarice i korjenasto povrće kao što su svježa uljana repica, svježa zob i svježi kukuruz te stočna repa.

U obroku se mogu upotrebljavati krmne mahunarke (bob, grašak, lupina...), uljarice (uljana repica, soja, suncokret itd.) i koncentri bjelančevina (komina i pogače od uljarica kao što su soja, uljana repica, suncokret, tikvenjače itd.).

Na pašnjacima je dopuštena dopunska ishrana životinja. Količina dodatne hrane uzima se u obzir pri izračunu godišnjeg obroka.

Zabranjena krmiva

- Silažne krmne kulture, silirane žitarice i druga silirana hrana za životinje.
- Fermentirana hrana bilo koje vrste.
- Nusproizvodi iz pivovara i destilerija, ostaci prešanja soka ili vina (trop) i drugi ostaci iz prehrambene industrije, kao što su svježa ili silirana pulpa cikle, svježe ili silirano pivarsko zrnje, svježa ili silirana voćna komina...

- Krmiva i hrana, uključujući nusproizvode, u vlažnom stanju (vlaženje).
- Hrana životinjskog podrijetla (mlijeko, sirutka, mesno ili koštano brašno itd.), osim majčinog mlijeka do odvikavanja od sisanja. Dopunska ishrana mladih životinja mliječnim nadomjescima dopuštena je do odvikavanja od sisanja ili najdulje do dobi od 90 dana za goveda, 45 dana za male preživače i 150 dana za kopitare.
- Urea.

Na hranu za životinje koja nije definirana u ovoj specifikaciji primjenjuju se pravila Unije kojima se uređuje Katalog krmiva.

Ako za određenu hranu nije dostupan stvarno izmjeren postotak suhe tvari, za izračun sadržaja suhe tvari u navedenoj hrani uzimaju se u obzir vrijednosti navedene u tablici 2. Na dopuštenu hranu koja nije navedena u tablici primjenjuju se vrijednosti iz dostupne znanstvene literature.

Tablica 2.

Sadržaj suhe tvari u hrani za životinje ako nije utvrđen analizom

Hrana:	% suhe tvari
Sijeno, slama, lucerna	86
Sušena melasa	77
Različite sušene djeteline	89
Svježe zeleno krmivo (trava, lucerna)	20
Krmna smjesa (prosječna)	88
Bob, grašak (suhi)	87
Žitarice (zrnje)	88
Različite pogače	88
Pivski kvasac (suhi)	90
Pulpa cikle (sušena)	88
Stočna repa (svježa)	15

Kako bi se mogao odrediti postotak suhe tvari iz voluminoznih krmiva za poljoprivredno gospodarstvo, za izračun potrebnog minimalnog dnevnog unosa kao dnevni unos suhe tvari za svaku životinjsku vrstu i kategoriju u obzir se uzimaju vrijednosti navedene u tablici 3.

Tablica 3.

Minimalni dnevni unos (kg ST/dan)

Životinjska vrsta, starost ili mliječnost	Tjelesna težina (kg)	Dnevni unos (kg ST/dan)
GOVEDA		
telad stara od 5 do 6 mjeseci	150	3–4
mlado govedo za uzgoj	200–300	4
	300–400	6
	400–500	8
	500–650	9
mlado govedo za tov	200–300	7

	300–400	8,5
	400–500	10
	500–650	10,5
KRAVE (mliječnost)		
do 2 000 kg/godišnje	650	11,4
do 4 000 kg/godišnje ekvivalent kravama dojljama	650	14,9
do 6 000 kg/godišnje	650	17,6
do 8 000 kg/godišnje	650	19,7
više od 8 000 kg/godišnje	650	> 20,6
KONJI		
lak rad	500	7–9
srednje težak rad	500	8–9
težak rad	500	10
OVCE		
mliječne ovce	70	3
ovce dojlje (1–2 janjadi)	70	1,8
mlade ovce	40–70	1,2
janjad za tov	20–45	0,8–1,6
KOZE		
mliječne koze	70	najviše 3,5
koze dojlje s kozličima	70	1,8

Proizvođači „senenog mesa” trebaju svu potrebnu evidenciju i dokaze čuvati u obliku koji nadzornom tijelu omogućuje da u bilo kojem trenutku nadzora provjeri poštuju li se svi zahtjevi iz ove specifikacije.

Gnojidbeni proizvodi

- Zabranjena je upotreba digestata iz stanica za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda zapremnine veće od 50 p.e. (populacijski ekvivalent, jedinica opterećenja vode koja odgovara onečišćenju koje dnevno uzrokuje jedna odrasla osoba).
- Površine koje se gnoje digestatom iz stanica za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda zapremnine manje od 50 p.e. pogodne su za ispašu tri tjedna nakon posljednjeg gnojenja.

Pomoćna kemijska sredstva

Zaprašivanje letećih insekata u objektima za uzgoj može se provoditi samo ako u njima nema životinja.

Zabrane povezane s prodajom životinja

- Kad je riječ o životinjama koje se nisu uzgajale u skladu s ovom specifikacijom od rođenja, za dobivanje certifikata za „seneno meso” valja poštovati prijelazno razdoblje, odnosno razdoblje prijelaza gospodarstva ili životinja na uzgoj na bazi sijena. Prijelazno razdoblje za prodaju živih životinja ili mesa iznosi dvije trećine života za životinje do devet mjeseci starosti i šest mjeseci za starije životinje. Prije isteka prijelaznog razdoblja zabranjeno je prodavati žive životinje i označivati meso kao „seneno meso”.

- Ako se tijekom nadzora otkrije nesukladnost koja utječe na status „senenog mesa” (ishrana fermentiranom hranom itd.), na životinje treba primijeniti novo prijelazno razdoblje.

Prerada

- Kao „seneno meso” može se označiti svježe, rashlađeno, smrznuto i prerađeno meso. U preradi mesa smiju se upotrebljavati samo dodaci koji na temelju primjenjivog zakonodavstva nisu klasificirani kao „genetski modificirani”.
- U mesnim proizvodima i mesnim prerađevinama „seneno meso” treba činiti najmanje 60 % sastojaka gotovog proizvoda.
- U mesne proizvode i mesne pripravke smije se dodati meso divljači ako zaklana divljač dolazi s područja na kojima nije dopuštena sjetva „genetski modificiranih” biljaka.

Naziv „seneno meso” ili „proizvedeno od „senenog mesa” smije se upotrebljavati samo ako je sastav proizvoda u skladu sa zahtjevima iz specifikacije za „seneno meso”.

Ako se proizvod proizvodi od nekoliko vrsta mesa od kojih nisu sve „seneno meso”, na deklaraciji proizvoda jasno treba navesti na koje se meso odnosi oznaka „seneno meso”, kao i udjele svakog pojedinog mesa u proizvodu.

4.3. Opis ključnih elemenata koji određuju tradicionalna svojstva proizvoda

Do 1827. na slovenskim su planinama prevladavale šume. Na drugom su mjestu bili pašnjaci (27,5 %), što svjedoči o važnosti tadašnje poljoprivrede ili ispaše. Livade su činile 12,6 %, obradive površine 4,8 %, a druge kategorije 9 % (Petek, 2005.). U 1929. na zapadnoj polovini slovenskih planina prevladavao je uzgoj krmnog bilja, dok su na istočnom dijelu krmne kulture bile manje zastupljene, s većim udjelom žitarica i korjenastih kultura. Tako je još uvijek bilo i 1960. (Petek, 2005.)

Od približno 4 440 poljoprivrednih gospodarstava slovenskih planina koja su 2000. upisana na popis gospodarstava, 88 % bavilo se stočarstvom, i to uzgojem na pašnjacima (59 %) ili kombiniranim stočarstvom (29 %) (Petek, 2005.).

Proizvodnja „senenog mesa” najstariji je oblik proizvodnje mesa s obzirom na to da se prvotni način uzgoja biljnjaka (goveda, ovce, koze i kopitari) temeljio na ispaši odnosno zimi na ishrani na bazi sijena. Kvalitetno krmivo bilo je i još uvijek jest neophodno za proizvodnju „senenog mesa”. Na gospodarstvima su goveda, ovce, koze i kopitari često pasli na brdskim alpskim pašnjacima i planinama koje su bile dosta udaljene od gospodarstava. Zimi su se hranili sijenom koje se sušilo na trajnim i obrađenim livadama, ali se ono moglo sušiti i u sušionicama kako bi se postigla bolja kvaliteta ili smanjila izloženost nepredvidivim vremenskim uvjetima. „Kozolec” se može smatrati najstarijim uređajem za sušenje. Spominje ga profesor Oskar Moser 1558. (Juvanec, 2007., Kozolec, str. 24.). Jedan od važnih spomena „kozolca”, u kojem se naglašava funkcija sušenja sijena radi ishrane domaćih životinja, zapisao je 1822. Joseph Pseiner (Juvanec, 2007., Kozolec, str. 26.). Ti navodi potvrđuju upotrebu sijena kao tradicionalnog krmiva i raširenost te vrste tehnologije u velikom dijelu Europe.

Meso pašnih životinja ima upola manji udio masti i znatno manje kalorija od mesa životinja koje se hrane kukuruznom silažom i većim udjelom koncentrirane hrane. Prema znanstvenim istraživanjima, meso pašnih goveda sadržava 10 puta više beta-karotena, do 30 % veći udio vitamina C i do 54 % veći udio alfa-tokoferola (vitamin E) (Kmečki glas, 20.5.2021.). Meso pašnih ovaca sadržava dva puta više luteina od mesa ovaca uzgojenih na krmivu. Meso pašnih životinja po kvaliteti je slično mesu divljači i sadržava približno jednak udio masti. Omjer omega-6 masnih kiselina i omega-3 masnih kiselina puno je uravnoteženiji nego u mesu životinja koje se hrane kukuruzom (Robinson, 2000.).

Ishrana životinja koja se zasniva na ispaši i krmivu s pašnjaka povoljno utječe na smanjenje ukupne masnoće, povećava udio beta-karotena, vitamina E (alfa-tokoferola), vitamina B, tiamina i riboflavina, minerala kalcija, magnezija i kalija i ukupnih omega-3 masnih kiselina te potiče zdraviji omjer omega-6 masnih kiselina i omega-3 masnih kiselina, veći udio CLA-a (cis-9 trans-11), veći udio vakkenske kiseline (koja se može pretvoriti u CLA) i manji udio zasićenih masti (S.K. Duckett i dr., 2009.).

Krave koje pasu otpornije su na bolesti i stres. Povoljni učinci te otpornosti mogu se odraziti i na ljude koji konzumiraju mlijeko i meso tih životinja (Robinson, 2000.). Prisutnost kukuruza i druge koncentrirane hrane u ishrani životinja za proizvodnju „senenog mesa” količinski je ograničena jer previše kukuruza u ishrani preživača povećava otpornost bakterije *Escherichia coli* na kiselinsku reakciju, što podrazumijeva veći rizik od širenja te bakterije.

Proizvodnja „senenog mesa” lokalno je orijentirana i predstavlja održivi oblik uzgoja s visokim postotkom livadnog krmiva (paša i sijeno). Ispaša je najbolji način održivog uzgoja životinja, a u kombinaciji s ishranom na bazi sijena predstavlja i tradicionalni pristup uzgoju. Kombinacija ekstenzivne i tradicionalne upotrebe pridonosi očuvanju bioraznolikosti (Večer, 2021.). Osim toga, sustav pašnjaka za košnju i ispašu najučinkovitiji je način iskorištavanja livada u svrhu očuvanja bioraznolikosti u prirodi.

Proizvodnja „senenog mesa” posebno je održiva jer štiti klimu i tlo te promiče bioraznolikost. Očuvanje livada za proizvodnju „senenog mesa” vrlo je važno jer se na livadama i pašnjacima zbog visokog sadržaja humusa u gornjim slojevima tla skladišti otprilike za trećinu više ugljika po hektaru nego na obradivim površinama (149 t C/ha). Na livadi se u dubljim slojevima tla (196 t C/ha) skladišti slična količina ugljika kao u prosječnom šumskom tlu (191 t C/ha) (ARGE Heumilch, 2021.). Skladištenje ugljika u tlu poboljšava strukturu i kvalitetu tla i pritom pridonosi održivosti poljoprivrede i održivosti upravljanja prirodnim resursima.